

Na Opčinah ustanovna skupščina slovenske komponente

Nova oblika organiziranosti slovenske prisotnosti v DSL

16. oktobra je bila ustanovna skupščina slovenske komponente DSL ob prisotnosti tovariša Piera Fassina, odgovornega pri vsedravnem vodstvu stranke za zunanje zadeve. Uvodno poročilo tov. Miloša Budina objavljamo skoraj v celoti.

Tako kot v svetu, so tudi pri nas v prostoru, kamor smo kot manjšinska skupnost postavljeni in imamo z njim direktne življenjske vezi, dogodki v zadnjem času označeni z izredno naglico ter z globokimi, tudi sunkovitimi spremembami; dosti je tudi napetosti, neučakanosti in nestrpnosti ali prenegljanja.

Mislím, da situacija zahteva od nas neke nove poglede, stališča in politične poteze - tako zaradi sprememb in novosti, ki so se dogodile okoli nas, kot tudi in morda predvsem zaradi tega, ker se zraven nas v Trstu in v naši deželi in državi pravzaprav zelo malo ali v marsikaterem pogledu celo nič ni spremenilo v že predolgi desetletjih.

V mislih imam seveda v prvi vrsti politične razmere, družbeno politično vzdušje in razpoloženje ter položaj Slovencev oziroma odnos do nas Slovencev in sožitja v naših krajih in naši deželi.

SLOVENSKA KOMPONENTA DSL

To današnje zasedanje je prva deželna konferenca SK naše nove stranke. Konferenci želimo dati kontstitutivni pomen, ker bomo danes sprejeli predlog za sklop določil, ki bodo vključene v deželni statut stranke, in po katerih bo znotraj DSL tudi formalno zajamčena Slovencev možnost samostojnega delovanja oziroma nam bo formalno priznan status političnega subjekta. Ta bo znotraj stranke avtonomni oblikovalec in nosilec pogledov in stališč do vprašanj, ki zadevajo življenje slovenske manjšine. Obenem bo subjekt, ki bo tako lahko še bolj uspešno soustvarjal celotno politiko DSL skupaj z vsemi ostalimi tovariši in tovarišicami. To seveda ne razbremenjuje stranke v zvezi z vprašanji naše narodne manjšine, ampak jo, nasprotno, še bolj angažira.

Mi smo vsekakor dediči tradicije in političnega premoženja KPI in naša ambicija je, da nadaljujemo in razvijamo najboljši del te politike - tisti del, ki je vsekakor aktualen in nujen tudi v okviru sodobno zasnovane nove stranke in njene politike.

Ne more zveneti zato odveč, če poudarimo, da smo dediči tistega delavskega, ljudskega, socialističnega in komunističnega gibanja, ki je odigralo od vsega sojega začetka odločilno konstitutivno in osvobodilno vlogo za slovenski narod na Primorskem. Gre namreč za delež v boju in prizadevanjih primorskih Slovencev za osvoboditev ozpod fašistične Italije ter združitve z rojaki v lastni državi do konca druge vojne; in gre nadalje za vlogo, ki smo jo opravljali

v vsej povojni dobi in jo seveda še opravljamo v prizadevanjih za obstoj, razvoj, za dejansko in uradno pravno prinanje slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Te, lahko bi rekli naravne povezanosti med slovenskim narodnim vprašanjem in našim političnim gibanjem se spominjam zaradi tega, ker bi rad podčrtal, da smo bili v taki ali drugačni obliki Slovenci v stranki pravzaprav vedno subjekt.

Danes, ko smo ustanovili novo stranko, je povsem normalno, da si kot soustanovitelji in soustvarjalci DSL damo za našo aktivno prisotnost v stranki novo obliko organiziranosti.

REPUBLIKA SLOVENIJA

Mislím, da imajo taka dejanja svoj

viden pomen še posebno v tem zgodovinskem momentu, ko so - kot sem prej podčrtal, narodi in narodne manjšine v ospredju dejanja in pozornosti.

Med temi je v ospredju dogajanja in pozornosti v Evropi in svetu seveda tudi slovenski narod oziroma Republika Slovenija.

Prijetno potrebo čutim, da s tega mesta ponovno - ob izteku moratorija z občutki zadoščenja pozdravim neodvisno Republiko Slovenijo, našo matično državo, da iskreno čestitam njenim državljanom, ki so se plebiscitarno izrekli za to odločitev ter da jim voščim, da bi bila hoja po izbrani poti uspešna.

Obenem izrekam tudi občuteno željo, da bi se prenehala kruta vojna na Hrvaškem in da bi prenehali sovrašтво, nasprotstva, in

napetosti ki so danes prisotne v jugoslovanskem prostoru, ter da bi jih nadomestili mir in sodelovanje med suverenimi neodvisnimi republikami.

Republika Slovenija upravičeno odločno zasleduje mednarodno priznanje neodvisnosti in mi podpiramo ta prizadevanja, saj gre za potrebo, da prejme mednarodno priznanje odločitev, ki so jo državljanji naše matične domovine sprejeli plebiscitarno in jo je potrdil demokratično izvoljen parlament pravzaprav ali skoraj soglasno. Podpiramo pa seveda tudi željo vodstva, da bi prišlo do perspektivnega mednarodnega priznanja neodvisnosti, takega torej, ki ne bi bilo razlog za konflikt oziroma za pospeševanje konfliktnosti, ampak razlog za možnost prostovoljnih samo-

stojnih izbir za uspešno sodelovanje tudi z drugimi republikami sedanjega jugoslovanskega prostora.

Večja jamstva za to so seveda ne v enostranskem ampak v mednarodnem aktu, ki med drugim edini zagotavlja vrednost priznanja po mednarodnem pravu. Kot državljanji italijanske republike oz. kot DSL smo zato na stališču, da je nujno, da se Italija obnaša v dejanjih z RS kot s samostojno državo in da obenem v okviru dvanajstere in v okviru KVSE, kjer še iščejo rešitve za jugoslovanski problem, postavlja nujno po priznanju RS in drugih republik, ki se za to odločijo po demokratičnem postopku.

Prvenstvena naša naloga pa je seveda delovanje v okviru manjšine.

Tako naša slovenska manjšina v Italiji kot italijanska v Sloveniji in na Hrvaškem imata možnost odigrati v teh razmerah pomembno vlogo tudi v korist miru in sodelovanja. Seveda ni to toliko odvisno samo od njiju, marveč predvsem od zadržanja in odnosa, ki pa imajo do njih domače države, v katerih se manjšine nahajajo.

V tem okviru se govori tudi o novem mednarodnem oziroma tristranskem dogovoru in jamstvih za zaščito in varstvo slovenske manjšine v Italiji in italijanke v Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški.

Mednarodne obveze tega tipa so seveda lahko samo dobrodošle, v kolikor je - jasno - njihova vsebina pozitivna in ne omejevalna!

Klavno pa bi bilo, če bi se ponovile izkušnje iz preteklosti, ko so tovrstne mednarodne obveze o-

Nadaljevanje na 4 str.

Predlog statuta slovenske komponente

Slovenska komponenta Demokratske stranke levice se ustanavlja kot avtonomna organizirana oblika političnega delovanja in udeležbe Slovencev v Italiji. SK-DSL deluje bodisi v deželnem obsegu kot v pokrajinskem obsegu v pokrajinah Trst, Gorica in Videm.

V deželnem obsegu so organi SK DSL:

- deželna konferenca;
- deželni odbor-izvoli ga konferenca ob upoštevanju prostorske zastopanosti;
- predsednik-izvoli ga odbor;
- deželni usklajevalni urad izvoli ga odbor na predlog predsednika.

V pokrajinskem obsegu so organi SK DSL:

- pokrajinska konferenca;
- pokrajinski odbor-izvoli ga odbor;
- pokrajinsko vodstvo-izvoli ga odbor na predlog predsednika. Pokrajinski predsednik je ex officio član deželnega usklajevalnega urada.

Pred pokrajinsko konferenco lah-

ko pokrajinski odbor skliče posebne aktivne pristašev SK DSL v ožjem krajevnem merilu - po občini in mestnih okrožjih - z namenom, da se konferenco ustrezno pripravi in vanjo po potrebi imenuje delegate.

Pokrajinske konference lahko po potrebi imenujejo delegate za deželno konferenco. Deželna in pokrajinske konference SK DSL sodelujejo pri občih kongresnih obravnavi DSL z lastnimi predlogi in lastnim programskim prispevkom.

Deželno konferenco in pokrajinske konference skličejo ustrezni odbori obvezno ob napovedi deželnega oziroma pokrajinskega kongresa DSL.

Deželni odbor ter pokrajinski odbori lahko po potrebi skličejo poseben deželni ali pokrajinski aktiv pristašev SK DSL z namenom, da se loti perečih vprašanj ali vprašanj, ki pobliže zadevajo SK DSL. Take aktivne je mogoče sklicati v ožjem krajevnem, občinskem ali okrožnem merilu.

V okviru SK DSL se lahko obliku-

je odseke za posamezna področja (posebna pozornost gre v tem pogledu vzgojno izobraževalni dejavnosti s slovenskim učnim jezikom) ter komisije z deželnim in pokrajinskim obsegom.

V sleherni pokrajini deluje Krožek za družbena in politična vprašanja v smotrni povezavi s SK DSL. Krožek nastopa kot samostojen strokovni odsek na temelju lastnega notranjega pravilnika ter v skladu s statutarnimi predpisi DSL. Krožek imenuje lastne delegate v pokrajinski kongres ter po potrebi tudi v pokrajinsko konferenco SK DSL. Načelnik krožka je ex officio član pokrajinskega vodstva SK DSL.

V vsaki pokrajini kot tudi v deželnem obsegu se osnuje Združenje slovenskih predstavnikov DSL v izvoljenih telesih. Združenje deluje pod okriljem SK DSL na temelju lastnega notranjega pravilnika ter v skladu s statutarnimi predpisi DSL, kolikor pač ustreza. Deželni in pokrajinski načelniki združenja so ex officio člani deželnega usklajevalnega urada

oziroma pokrajinskih vodstev SK DSL.

Pri delitvi sredstev DSL se ustrezen delež namenja dejavnosti SK DSL. SK DSL pa sme seči tudi po siceršnjih finančnih virih v skladu z načeli strankinega statuta. Zastopnikom SK DSL, ki jih SK neposredno in avtonomno izbira, je zagotovljeno ustrezno zastopstvo v deželnem ter pokrajinskih vodilnih telesih DSL. DSL si zastavlja specifično nalogo izvolitve ustreznega števila slovenskih kandidatov v voljena telesa na vseh stopnjah. V ta namen upošteva pri sestavi kandidatnih list za politične in upravne volitve napotke SK DSL.

Slovenskim članom zagotavlja DSL svobodno rabo slovensčine ter spoštovanje njihove kulture ter samobitnosti pri uveljavljanju vseh s statutom predvidenih pravic na vseh stopnjah strankine prostorske organiziranosti.

V uvodu k deželnemu statutu DSL za Furlanijo - Julijsko krajino je posebna pozornost odmerjena vlogi in pomenu SK DSL.

Le delno uspešna bitka DSL v Tržaškem pokrajinskem svetu

Statuti: Trst zamudil veliko priložnost za demokratično rast

Vsdržavni zakon o Reformi krajevnih uprav (142/90) je nedvomno vzbudil velika pričakovanja. Zlasti pomemben se nam je zdel izziv, ki ga je sprožil, in sicer možnost, da se na osnovi večje participacije in demokracije vendar spremeni in izboljša odnos med javnimi institucijami in občani.

Vodilne politične sile so na tržaškem takoj pokazale malo ali nič pripravljenosti, da bi resno vrednotile in izkoristile to možnost in so seveda raje strumentalno preusmerile pozornost na "slovensko nevarnost". V tem smislu je Trst dejansko zamudil veliko priložnost za demokratično rast.

Tržaška Pokrajina je za sestavo statuta imenovala posebno komisijo v okviru Pokrajinskega sveta; se pravi, da je svetovalska skupina DSL že od vsega začetka sodelovala pri sestavi besedila.

Prvenstveno smo si prizdevali, da bi nova pokrajinska "ustava" zajamčila in uveljavila čimveč možnosti za sodelovanje pri javnem upravljanju slovenskim in italijanskim občanom. Poleg načelne trditve, da bo "Pokrajina še posebno ščitila in vrednotila prisotnost slovenske manjšine na svojem teritoriju", statut predvideva, med drugim, tudi:

- ustanovitev prevajalskega urada za stike s slovenskim prebival-

stvom;

- možnost, da slovenski občani oz. organizacije naslovijo pokrajinski upravi vprašanja, prošnje in peticije v slovenščini in da imajo pri tem pravico dobiti pisni oz. ustni odgovor v istem jeziku;

- možnost slovenskih prevodov informativnega gradiva o morebitnih referendumih;

- možnost, da se s pomočjo prevajalskega urada slovenski občani poslužujejo lastnega jezika v odnosu s pravobranilcem;

- prevod statuta v slovenščini.

Pomembno je tudi tisto poglavje o participaciji, ki je bilo sprejeto na naš predlog in govori o oblikah sodelovanja med upravo in raznimi organizacijami in društvi civilne družbe: Pokrajina jamči možnost posvetovanja z zainteresiranimi dejavniki ko gre za specifična vprašanja, predvideva pa tudi ustanovitev pravih konzult, ki naj bi obravnavale pereča vprašanja v interesu skupnosti.

V statutu je nadalje tudi določeno, da bo predsednik pokrajine predsedoval in zajamčil delovanje Odbora za zaščito vrednot odporiškega gibanja.

Seveda ni to vse kar smo si želeli. Naši predlogi o uvedbi slovenske toponomastike in predlog, ki smo ga dosledno podprli, da bi se slovenski pokrajinski svetovanci lahko izražali v materinem jeziku, so

bili odločno zavrženi od večine. Bitka predstavnikov bivše KPI in sedanje DSL za uveljavitev pravice, da se slovenski svetovanci na Pokrajini poslužujejo lastnega jezika pri opravljanju svoje funkcije, sega vsekakor daleč in sicer v leto '77, ko je tkratni pokrajinski svet, na predlog upravne večine KPI-PSI, odobril rabo slovenščine za svetovalce. Sklep so naknadno razveljavili vsi pristojni kontrolni organi (Deželni kontrolni odbor, Deželno upravno sodišče, nazadnje še Državni svet).

Statutom, ki so načelni dokumenti, bodo morali sedaj slediti pravilniki, ki bodo imeli izvršilni pomen. Uspelo nam je, da je v pokrajinskem statutu točno določen maksimalni rok za odobritev pravilnikov, ki bi se drugače lahko zavlekla v nedogled. Poleg tega je tudi predvideno, da bo po enem letu pokrajinski svet preveril vsebino in učinkovitost statutarnih določil.

Pred nami je sedaj zahtevna naloga, da statute približamo občanom, da se jih dejansko poslužujemo kot sredstva, kot "orodja" za uveljavljanje čim širše demokracije. Hudo bi bilo namreč, da bi še redke zajamčene pravice ostale le tiskane besede.

NIVES KOŠUTA

Ob glasovanju DSL za tržaski občinski statut

Še veliko vprašanj čaka na odgovor

Prejšnji teden sem bila zelo vesela, da nisem občinski svetovalec. Kot udarec po glavi sem doživela novico, da so svetovanci DSL glasovali za občinski statut. Bilo mi je nekako kot tistega dne pred dvema letoma, ko so naši tovariši položili cvetje pred fojbo. Toda ravno ta izkušnja me je tedaj naučila, da človek ne sme soditi dokler vsega ne ve. Če sem namreč prvi dan ostro obsojala položitev venca, sem kasneje ugotovila, da je šlo za gesto, ki je bila še kako upravičena.

Tedaj se mi je zdelo najbolj zgrešeno to, da tovariši nismo bili vnaprej obveščeni, če že ne povprašani za mnenje. Zdelo se mi je zelo nedemokratično. In vendar, če bi čakali na pristanek vseh članov partije ali tudi samo večine, tega nikoli ne bi storili, in potrebno je bilo, da so se odločili za dejanje, zaradi katerega smo sedaj moralno upravičeni, da zahtevamo, naj se predstavniki oblasti in tudi državni predsednik, udeležijo slovesnosti pred spomeniki partizanom.

Svoje razočaranje ob glasu v občinskem svetu sem zato zaupala le najbližjim in sem počakala na kongres slovenske komponente, ki je bil slučajno isti dan. Ko sem slišala razlago se moji dvomi niso povsem razblinili. Edina gotovost je tista, ki sem jo izrazila v prvem stavku tega zapisa.

Res, obstajal je načrt desnice, da se statute zavrne in da se tako razpiše nove volitve. Zato so sprožili v tem trenutku takšno kampanjo za "odkup" Istre in proti dvojezičnosti. Istra je nedvomno njihov osnovni cilj, na katerega čakajo

že 46 let. Dvojezičnost je samo kamenček na tej poti, kajti če bi bilo priznано, da že v Trstu živi slovenska manjšina, kako bi lahko dokazovali, da je Istra Italijanska?

Nujno je bilo torej podpreti statut, da se izgonemo volitvam. Volitve bi v tem trenutku res lahko privedle do še večje okrepitev desnice v občinskem svetu in takšen občinski svet bi sestavil še slabši občinski statut.

Toda, ali ob prihodnjih volitvah desnica ne bo ponovno sprožila protislovenske gonje? Glede na odmev, ki ga ima v Trstu njen nastop, je dovolj, da misovci pripeljejo nekaj deset avtobusov svojih ljudi, in že se ves Trst zaskrbljeno sprašuje, kaj bo. Tiste stranke, ki smo jim proti svoji volji pomagali, se bodo drugič znale ali hotele upreti tej logiki? Ali bodo še naprej izrabljale desničarska gesla v volilne namene? Govori se, da socialisti ponovno sklepajo zavezništvo z Listo.

Odobritev statuta je omogočila, da smo se izognili volitvam. Za koliko časa? Socialisti (že spet) so zmago takoj izrabili in zahtevali zase mesto župana (ne pa kake politične odločitve, ki bi bila v korist Slovincem ali vsaj mestu). V nasprotnem primeru ne bodo podprli občinskega proračuna. Bomo tokrat njim pomagali z našim glasom ali bomo pomagali krščanskim demokratom, da se izognemo volitvam? Šele ko bom dobila odgovore na ta vprašanja, bom lahko presodila če je bil glas za statut pravilno vložen.

TATJANA ČUK

Sprejet predlog DSL o vključitvi jusarskih odborov v statut

Občinski statuti so predstavljal možnost pravega konstitutivnega trenutka v političnem in administrativnem življenju krajevnih uprav. O poteku razprave o statutu poročamo na drugem mestu, tukaj želimo samo opozoriti na sprejetje predloga skupine DSL za vključitev člana, ki priznava funkcije in delovanje jusarskih odborov in ki obvezuje Občino, da bo v kratkem izglasovala pristojen pravilnik.

Osnutek statuta, ki ga je predložil občinski odbor in ki je bil predlog razprave je popolnoma prezrl problem "jusa" in jusarskih odborov.

Na to temo sta predložili svoje amandmaje skupina DSL in Slovenske Skupnosti.

Skupina DSL je smatrala, da mora statut tržaške občine vsebovati člen, ki priznava funkcije jusarskih odborov za upravo jusarske imovine, medtem ko je predlog Slovenske skupnosti upravo jusarske imovine delegiral rajonskim svetom, ki naj bi naknadno urejevali odnose z jusarskim odbori.

Občinski odbor je, na srečo sprejel predlog skupine DSL, saj smatramo, da bi predlog Slovenske Skupnosti prestavljal korak nazaj na poti popolnega priznanja delovanja jusarskih odborov.

Skupina DSL smatra kot pozitivno dejstvo, da so jusarski odbori vključeni v statut, smatra, da s tem ni še izbojevana dokončno bitka za priznanje vseh pristojnosti teh organov, občina se pa sedaj ne more več izogniti dolžnosti, da končno predstavi v razpravo pravilnik, tako kot ji to narekuje zakon.

Razmisleki in dvomi slovenske občinske svetovalke

Zakaj sem glasovala proti statutu

Občutek imam da smo kot slovenska manjšina v Trstu na križpotju našega obstoja.

Ta občutek se mi poraja ob opazovanju dogodkov zanjega meseca. Cossigovi tanki, histerične reakcije političnih strank, ki so s pomočjo tukajšnjih organov javnega obveščanja razdražili duhove občanov, zamujena priložnost demokratičnega soočanja o vsebini statuta krajevnih uprav, neverjetna TV oddaja Mixer, verjetna TV oddaja Profondo Nord, vsi ti dogodki so ponovno izpostavili našo manjšino v ospredje neke "debate", ki se izkazuje klavrna, v tonih in v duhu največkrat nekulturna.

Občutek imam še da so Slovenci do grla siti vsega tega. Naša skupnost je slej ko prej naveličana "plačati" dolgove, ki jih je že zdavnaj izplačala. Za doprinos, ki

ga daje temu mestu smatra, da ima pravico do kredita in to z interesi.

Doprinos, ki je zelo bogat. Ni sektorja v tržaški stvarnosti, kjer ne bi bilo slovenskega človeka, ki s svojim delom in profesionalnostjo dan za dnem pripomore, da to mesto živi. Ti ljudje, zdravniki, delavci, bančni uradniki, socialni delavci, bolničarji šolniki, uradniki, javnega in privatnega sektorja, trgovci itd. zahtevajo da jim je priznana njihova kultura, njihov jezik, njihova etnična pripadnost danes, v tej družbi. Njihova zahteva pa gre še naprej, želijo živeti v mestu kjer je civilna in kulturna raven visoka, kjer so življenjski pogoji dobri, kjer je zdravstvo na ravni, kjer so dani pogoji za zaposlitev, na skratka v mestu, ki ima pred seboj perspektive rasti in razvoja.

Debata teh dni kaže, da nismo vsi v Trstu na isti valovni dolžini. Jasno mora biti, da odgovornost za to stanje nosijo prav gotovo desničarski krogi tega mesta, da pa je njihov nastop bil in je še danes možen zaradi zadržanja demokratičnih strank, ki s svojim molkom, s tem, da so toliko let predstavili problem sožitja v tem mestu kot kontrapozicijo med desnico in levico niso dovolili, da bi se stopnja debate dvignila na višjo raven, da bi mesto zrastle na civilnem in kulturnem področju. Danes je to mesto tako, kot smo ga videli na Profondo Nord.

Mislím, da ta trenutek predstavlja prelomnico. Zaradi mednarodnega položaja, predvsem dogajanj v bivši Jugoslaviji se bo prav gotovo spremenil tudi zakonodajni položaj nase manjšine. Prepričana sem, da to ne bo šlo brez hujših

napetosti, prepričana pa sem tudi, da se tu nihče ne more več izogibati odgovornosti, ki jih nosi pred tem mestom.

Te so misli in ugotovitve, ki so mi narekovele, da sem volila proti statutu v tržaški občini. Boj za pravice naše manjšine traja že dolgo in bo še trajal. Smatram, da smo ga kot politična sila vodili vedno dosledno in trezno. Pri tem smo izpostavljali, politične a tudi tiste kulturne elemente, ki jih danes pogrešamo v Trstu. Smatrala sem, da samo z negativno oceno tega statuta in politične večine, ki nas je potisnila v ta položaj, lahko še naprej izkažem doslednost našega pristopa in izpostavitve odgovornosti drugih činiteljev.

ANAMARIJA KALC

Sad požrtvovalnega dela Opencev

Kmalu odprtje novega doma na Brdini

Openski tovariši se pripravljajo, da bodo sredi novembra praznovali uspeh, ki jim je v veliko čast in veselje: odprtje novega doma. Gradnjo so izpeljali v samih dveh letih in skoraj v celoti s sredstvi zbranimi med domačini, člani stranke in tudi ne. Ko se spomnijo podrtije, ki je stala na tem robu Brdine, se zdi naravnost nemogoče, da je na njenem mestu zrastle tako velika in lepa zgradba.

Prejšnji teden so svoj dosežek razkazali Pieru Fassinu, članu vsedržavnega vodstva Demokratične stranke levice, ki ni bil skop v pohavalah za delo v teh težkih časih. Niti kriza, ki je privedla do razdora v stranki, niti stalno naraščanje stroškov v gradbeništvu niso odvzeli poguma in volje do

prostovoljnega dela. Poudariti je namreč treba, da je dom nastal v prvi vrsti zahvaljujoč se prostovoljnemu delu tovarišev, ki so razen osnovnih zidarskih del opravili vse sami in brez plačila.

16. novembra bo torej otvoritev. Sekcija DSL vabi vse, ki so kakorkoli prispevali k tej pobudi. Vnaprej pa vabi k udeležbi tudi vse vaščane in organizacije, ki se želijo poslužiti novega doma. Kot je sekcija vedno poudarjala, ta zgradba ne bo služila le za njen sedež, temveč za vse pobude demokratičnih sil, ki se zavzemajo za aktivno sožitje in ki bodo potrebovale sedež na Opčinah, a ne bodo našle prostora v že preveč zasedenem Prosvetnem domu.

S srečanja slovenske komisije z goriško SKGZ

V javnem večnamenskem centru v Ronkah o delovanju in težavah Slovencev na Laškem

Pred kratkim je bilo v prostorih javnega večnamenskega centra v Ronkah nad vse pomembno srečanje. Na pobudo pred sednika goriškega pokrajinskega odbora pri Slovenski kulturno gospodarski zvezi Borisa Perica je prišlo do formalnega srečanja s predstavniki komisije za slovenska vprašanja, ki deluje v Laškem pod okriljem JVC.

Uvodoma je predsednik slovenske komisije Mako Jarc obravnaval gostu problematiko tudi omeniti, da Doberdobska občinska uprava sledi od vedno z zanimanjem problematiki, medtem ko so slovenske krovne organizacije preveč časa pozabile na laške Slovence. V končnici je Jarc razložil politično-dokumentarno pomembnost letošnjega raziskovalnega tabora, ki je nosil naziv "Laško 91". Za Slovence v Laškem je bilo potrebno, da se razišče njihovo bližnjo preteklost, saj so se informacije že začele izgubljati. Publikacija, ki bo izšla bo važen dokument prisotnosti dela Slovencev v Laškem.

S svoje strani je predsednik goriškega pokrajinskega odbora Boris Peric povedal, da je sestanek s Slovenci v Laškem posledica novih premikov na politični ravni. V zadnjih časih je prišlo do srečanj in izmenjav mnenj s političnimi predstavniki, ki so vključeni v tržiško občinsko upravo. Skratka lovanja in težave Slovencev v Laškem. Jarc se je dotaknil problematike šole, oz. padanja vpisov zaradi paralelnega padanja slovenske zavednosti in globalne problematike Slovencev v Laškem. Poleg tega je Jarc predložil problem obstoja strukture Javnega

večnamenskega kulturnega centra, v katerega komisija spada. JVKC je namreč konzorcij raznih občin, ki mu grozi razpad, saj deželni zakon št. 33 in državni zakon št. 142 odredjata, da se konzorciji ukinjajo. Poleg tega je bilo omembe vredno, da v ronškem in tržiškem občinskem statutu so Slovenci omenjeni, kar je na političnem področju korak naprej. Glede stikov z tržiško, predvsem pa z ronško občinsko upravo je ocena pozitivna. Na ronškem področju občina nudi dvojezično knjižnico in prostore za prireditve in manifestacije, na Trziškem a je sodelovanje še dokaj skopo. Vendar se tudi v stikih z občinami pojavljajo novosti. Propad konzorcijev in delitev na področja (ronško in tržiško) bo razdvojilo tudi Slovence, Trzič in Štarančana na eni strani, Ronško področje s ključno občino Doberdob na drugi strani. Propad konzorcijev pomeni tudi manjšo politično moč doberdobske občinske uprave na področju. Stratka ne bo več slovenskega predstavnika v odborih in politična teža slovenskega predstavnika občine Doberdob bo pomanj. Treba je sta bila dva sestanka s komponento PDS-SDL iz Trziča. Politični trenutek je torej nadvse ploden, da se tudi krovna slovenska organizacija obrača na Laško in pri tem angažira tudi italijanske sogovornike glede problemov Slovencev na ronškem in tržiškem področju. Peric je mimo tega povedal, da se SKGZ restrukturira in hoče prodreti globlje in kapilarno na področju vse Goriške pokrajine, od Števerjana do Trziča. V zamisli je operativni organ, kjer bi predstavniki področij delovali sku-

paj in reševali probleme teritorialnih specifik. Zamisel kulturnega konzorcija v kviru Slovenske manjšine, oz. Zveze goriških Slovencev, bi morala poživeti delovanje tudi na področjih, ki so do sedaj bila odmaknjena in daleč od velikih pozornosti. Peric je povedal kako se v Gorici počasi prodira v italijansko stvarnost, kako so si Slovenci z raznimi iniciativami pridobili na ugledu pri Italijanskem življu in pozročili zanimanje pri političnih predstavnikih. Obrazložil je izkušnjo Kinoateljaja, zamisli in načrte novoustanovljene družbe Transmedia, ki bo skrebela za kvalitetne filme v Gorici sami, uspeh multimedialnih tečajev slovensčine za Italijane, ki so zelo dobro obiskovani. Vse te pozitivne izkušnje in uspehe bi rada SKGZ ponesla tudi izven Gorice, da bi bila slovenska dejavnost čim bolj razvejana. V italijansko javnost bi tako prodrlo kulturno lice Slovencev in njihova organizacijska zmožnost za ustvarjanje in predstavljanje rasti svoje kulture in identitete.

V pogovor so se spustili tudi Sonja Pahor, svetovalka občine Ronke, Liliانا Vižintin, članica komisije in dolgoletna delavka na področju in Karlo Mučič, član komisije in hkrati predsednik KD Jadro. Sonja Pahor in Lilianna Vižintin sta predložili Pericu perečo problematiko slovenske šole v Laškem, konkretno pa sta posegli na področje prevozov. Obe namreč trdita, da je tudi v pomanjkljivosti prevozov krivda, da je priliv malčkov v slovensko šolo preskop. Treba je namreč pomisliti, da slovenski otroški vrtec in osnovna šola v Romjanu krijeta področje

od Polač, do Trziča in Štarančana. Tudi prevoz otrok v srednjo šolo v Doberdob je problem zase. Na ta problem je Peric odgovoril s konkretnimi predlogi in sicer je po njegovem mnenju mogoče rešiti problem prevoza otrok tako, da se samostojno pokrbi za to.

Poleg tega so člani komisije tudi zprosil za konkretno pomoč pri organizaciji raznih pobud. Za šolsko mladino bi tudi v Laškem želeli imeti v prostorih občinske dvojezične knjižnice "Otroške urice". Poleg tega je bila tudi jasno izražena želja, da bi krovna organizacija pomagala priskrbeti ljudi, ki bi vodili ali koordinirali razne tečaje in iniciative v Laškem. Predsednik Jadra in član komisije Karlo Mučič je dobil zagotovilo, da je SKGZ na razpolago za vsako pomoč glede rešitev in obrazložitve fiskalnih vprašanj, ki pestijo društva, za fotokopiranje brošur letakov in vsakega drugega propagandnega materiala, ki bi bil zanimiv za Laško.

V končnici je treba tudi prinesiti razmišljanje, ki je ob obisku v Laškem predstavnika SKGZ nei-

zbežno. Krovna organizacija se spomni na Slovensko realnost v Laškem z veliko zamudo, saj je slovenska komisija operativna od konca sedemdesetih let. Slovenska dejavnost se je vseskozi odvijala skozi neizmerne težave, ki so bile od časa do časa omiljene od prisotnosti Doberdobske občinske uprave in od razpoložljivosti levičarskih občinskih uprav v Laškem. Pozitivne izkušnje konzorcijev so pripomogle da je v JKC od vseg začetka komisija za slovenska vprašanja, ki je veliko pripomogla k rasti in obstoju Slovencev v Laškem. Tudi ustanovitev društva Jadro v prvi polovici osemdesetih let je nekoliko poživilo delovanje in prisotnost Slovencev v Laškem. Mnenja pa smo, da se konkretno pojavlja pomoč SKGZ v trenutku, ko grozi, da se bodo konzorciji razšli in kot posledica bo izginila tudi slovenska komisija pri JVKC. Vendar se ta pomembna komponenta lahko ohrani v sklopu SKGZ, tako da se razsežnost delovanja še bolj popestri in razširi.

MARKO JARC

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

ABONMA 1991-92

Sofokles: Kralj Ojdipus, tragedija, režija Mile Korun

Tone Partljič: Moj deda-socialistični mrtvak, komedija, krstna uprizoritev, režija Mario Uršič

Ivan Cankar: Romantične duše, zaključek Cankarjevega cikla, drama, režija Vinko, Möderndorfer

S. Verč - B. Kobal: Ime mu bo Just, komedija, krstna uprizoritev, režija Sergej Verč

Aleksij Pregarc: Črni galebi, drama, krstna uprizoritev, režija Jože Babič

Carlo Goldoni: Počitniška trilogija, komedija, Drama SNG Ljubljana, režija Jože Babič

William Shakespeare: Hamlet, tragedija, Drama SNG Maribor, režija Tomaž Pandur.

Vpisovanje novih abonentov od sobote, 5. oktobra dalje, pri blagajni Kulturnega doma, Ul. Petronio 4, telefon 734265.

Prejšnji teden je tudi v Trstu bila splošna stavka proti vladnemu finančnemu zakonu. Po dveh letih smo na trgu Goldoni ponovno videli zastave vseh treh sindikalnih zvez.

Kralj Ojdipus odprl sezono Slovenskega stalnega gledališča

Nadvse aktualno Sofoklejevo sporočilo

Na odru SSG smo si pred dnevi ogledali klasično delo grškega dramatika Sofokleja: Kralj Ojdipus. V dvorano je zapihal svež veter, ki je s seboj prinesel zgodbe iz starih časov, v katere se še nikoli nisem pogrezala. Že dolga leta požiram romane, poezije in drame o odtujenosti človeka od narave, družbe in lastne biti. O izrinjenosti na rob družbe tistih, ki se ne prilagodijo sistemu koristnosti. Posebno umetnikov. Vsakdo z lahkoto pade v ta vrtnec. Počiva v občutkih osamljenosti, tesnobe in odtujenosti. Na dnu tega sem sedela, ko sem začutila, da življenje teče naprej in da ga verjetno zamujam. Sofokles pa je pisal o nečem drugem, o temeljih življenja, o usodi. Živimo v tehnološki družbi, med avtomobili, sivimi bloki in računalniki, uganka ostaja ista. Si človek spleta kito usode sam, ali mu življenje krojijo bogovi. Človek, ki ne odloča ne o rojstvu, ne o smrti,

odloča v življenju, ali si to le domišlja?

Ojdip je zavračal svojo usodo, toda fatus ga je zasledoval. Bal se je prerokbe izrečene v Delfiju. Ubil bo očeta in oplodil mater. Gnus preletstva ga žene na tuja pota, proč od domnevnih staršev. A na razpotju umori moža, ki mu je oče. Prispe v bližnje mesto, kjer poroči vdovo kraljico, ki nu je mati.

Počasi se začne njegovo ovedenje. Najprej sum, potem gotovost. Posteljo deli z materjo, na razpotju je zabodel očeta. Bogovi so potešeni. Njih ukaz je izvršen. Prerokba vidca izpolnjena. Ojdip ni ušel volji Bogov. Pred njim se je odprla zemlja, njegov padec je neizbežen. Ozaveščanje in iskanje resnice dajeta človeku trpljenje. Trpljenje je luč življenja. Ko je Ojdip sprejel svojo usodo, je zagledal sebe in postal slep. Slep in ubog je hodil od tedaj po svetu, daleč od otrok in prijatel-

jev. Razmišljanj o usodi je toliko kolikor številka. Veliko ugibanj. Veliko možnosti:

1. možnost: Ko bi človek že ob rojstvu vedel, da je beg pred usodo nemogoč, bi se lahko postavil nad življenje, svoje cilje pa še više, nad Kitajron. Od tam bi mirno gledal svoja dejanja, ljubezni, trpljenja. Človek pa ljubi, trpi, se zagriže, škripa z zobmi, miga z repom... Svoje usode se zave šele, ko umira.

2. možnost: Če se vse skupaj obrne na glavo. Ko se človek preda svoji usodi preneha živeti, četudi se še naprej spreha po svetu.

3. možnost: kaj pa če človek usodo povleče za nos? Gre v pekel? v temni noči prihaja po ljubico kot pravi ljudska pesem? Kdo ve? Teorije.

Ker Ojdip se je zagrešil. Oplodil je lastno mater s svojim semenom. Krvostrunstvo. Kakšen tabu. O tem ne razmišljamo in se zgražamo ob vesti, da je oče občeval s hčerko, brat s sestro ... Kaj bi zdaj razmišljala o tem, o ojdipovem kompleksu. Bog ve, v katerem kotičku naše nodzavesti se to skriva. Pustimo to drugim. Psihologom namreč.

Ojdipa je odigral Radko Polič. Zelo življensko je uprizoril proces notranjega spoznanja; njegov obraz je postajal vse bolj napet. Oči vse bolj preplašene. Gibi vse bolj počasni.

Delo je režiral Mile Korun. Čeprav je bila vsebina drame tragična ni bilo pretiranih sperimentalnih dramtizacij; oglušujočega vreščanja, metanj na tla, omotičnosti, blodenj... Tudi v najtežjem trenutku junaki ostanejo prisebni. Ne predajo se popolnemu obupu, ne ostanejo brezbrizni. Krik je le

hip. Obup le korak pred odhodom, pozdrav le želja po večni ljubezni in večnem življenju. Prav tako je v našem vsakdanu. Deževno vreme je le deževno vreme, po katerem zasije sonce. V mislih o padanju zabrlji plamenček.

V tem duhu so igralci uprizorili dramo. V glavnih vlogah so nastopili: Jokasta, tebanska kraljica - Lidija Kozlovič; Kreon - Tone Gogala, Tejrezias - Anton Petje, duhovnik Vladimir Jurc, Ael Adrian Rustja, pastir Alojz Milič, služabnica Miranda Caharija. Dogajanje so spremljale pesmi. Igralci v zboru so peli in plesali. Njihovo premikanje po odru je dajalo občutek nevroze, tistih utripov in valovanj, ki jih v človeku povzroči sum, osveščenost, bolečina. No, res spodbuden začetek.

VILMA PURIČ

Kulturna in didaktična raznolikost slovenske šole v Italiji

V res novo šolsko leto

"Naša šola pred novo stvarnostjo", s tem naslovom nas je na prvi dan pouka na straneh Primorskega dnevnika k razmišljanju pozval pozorni spremljevalec zamejske šolske stvarnosti, raziskovalec Pavel Stranj. Njegove besede so me spodbudile, da sem tudi sama, kot šolnik, začela odločneje iskati v isto smer.

Živimo čas velikih pretresov in protislovij, čas izrednih preizkušenj in odločitev, novih samozavesti in osvobajanj, novih upanj in možnosti, a tudi porazov in deziluzij, strahu in velikih tveganj, starih in novih nestrpnosti in sovraštev.

Čutim izziv časa. A v mojem Trstu marsikaj vsaj na videz teče kot da nič prav bistvenega ni, in v šoli se v teh prvih tednih novega šolskega leta ukvarjamo kot vsakič predvsem s kopico vsakdanjih težav. A kaj nam ponuja ta čas, kaj ponuja nam Slovencev in Italijev? Kaj terjata izredni čas od nas učiteljev v manjšinski šoli? Kako naj sebi in drugim pomagamo, da ne bomo le pasivni gledalec, predmet ali žrtev dogajanja?

Ne mislim le na to, da se med poukom pogovorimo o aktualnosti in nudimo znanje, ki bo pripomoglo k poznavanju korenin in razsežnosti dogajanja. Da omogočimo pogledom, občutjem, stiskam, da pridejo do izraza. Da spodbujamo k razmišljanju o sebi in k razumevanju zahtev in potreb tistih, ki so

drugačni od nas in so, tako ali drugače - na drugi strani. Tudi ne mislim na nepotrebno solidarnost vsem žrtvam vojn in na dejanja podpore osamosvojitvenim naporom Slovenije, samoodločbi narodov, neblokovanju in nekolonialnim odnosom v svetu in ysem mirovnim prizadevanjem. Čeprav se sprašujem in me skrbi, zakaj je v mojem mestu in zlasti v šolah, tudi v višjih srednjih šolah, v teh mesecih, vsaj javno, tako malo tega.

Mislim na same temelje šole in našega poklica v novi dobi, ki se je šele začela in je še v iskanju svoje podobe, razpeta med polpreteklo in tudi bolj oddaljeno zgodovinsko izkušnjo ter iskanjem novih ravnovesij.

Stvarnost, tudi šolska, je seveda večplastna in raznolika, sama pa vidim v njenem zgodovinskem jedru predvsem neko dvojno naravo naše manjšinske šole. Ne eni strani slovenska šola v Italiji odigrava pomembno narodnoobrambno vlogo, zoperstavlja se asimilaciji, je izraz prizadevanj manjšine in od države zagotovljene zaščite. Po drugi strani pa marsikaj v tem šolskem sistemu ločuje zamejstvo od matice, predpisani so ali pa le dejansko uveljavljeni večinski, zlasti v italijanski državi prevladujoči modeli in vrednote. Tako je pripadnik manjšine, tudi šolnik, pogosto postavljen v neko izkrivljeno alternativo: ali prevze-

manje zunanjih modelov, izgubljanje lastne individualnosti in pot v asimilacijo, ali neka zaprtost v manjšinsko življenje, ki je živahno, a pogosto tudi v podrejenem razmerju in izrinjeno na rob dogajanja.

Nekateri specifični pojavi, ki so pred leti zajeli slovensko šolo v Italiji, že dolgo od nas zahtevajo, da na novo premislimo svoj položaj in svojo vlogo. Tu je npr. demografski padec, ki se sicer nekoliko umirja, ali pa vse množičnejša prisotnost otrok, katerih eden od staršev je italijanske narodnosti ali pa le daljnega slovenskega rodu, potem še npr. vsebolj razvejana ponudba dejavnosti, ki so zunaj šole namenjene otrokom in mladostnikom. Ali pa po treba po specializiranem znanju, a tudi po kulturno široko zasnovani in dinamični pripravi. In najnovejši pojav vse množičnejšega vpisovanja mladih iz Slovenije v slovenske, pa tudi italijanske srednje šole v Trstu in Gorici.

Slovensko šolo v Italiji leto za letom bogatijo različne pobude in poskusi, nekateri so tudi formalno in javno potrjeni, durgi so sad tihega napora posameznih učiteljev, staršev in učencev.

Nastajajo največkrat zaradi težav, stisk in utesnitosti, ki jo čutimo zaradi neustreznosti šolskega sistema in konkretnih razmer. V zadnjih letih se je na primer močno razširil pojav, da v naših šolah

v istih razredih in za iste predmete učitelji in učenci uporabljajo več učbenikov, tako učne knjige iz zamejstva, kot tiste iz Slovenije in Italije. O vseh poskusih in izkušnjah pa največkrat malo vemo, le redko jih ovrednotimo v javnosti. Mogoče nas ta raznovrstnost poskusov tudi utruja in pušča zmedene, mogoče kdaj želimo raje enopomenskih in sistematičnih, že oblikovanih in določenih rešitev. A prav v raznolikosti virov in pristopov, doživljanj, vsebin in samih učnih pripomočkov vidim prej kot kaotičen izhod v sili predvsem začetek tiste poti, ki nas bo mogla popeljati naprej.

Kulturna in didaktična raznolikost slovenske šole v Italiji, torej. Ker je naša manjšinska stvarnost specifična, a že v sebi raznolika. Ker je naša skupnost samosvoja, a tudi del deželne stvarnosti ter vseslovenskega, italijanskega in širšega evropskega prostora, del sveta in del obsežne stvarnosti nacionalnih manjšin. Ker sta za vse ljudi danes družba in svet razvejana, kompleksna in protislovnostna, ker moramo brati in uporabljati različne vire, ker potrebujemo raznolike izkušnje in moramo razvijati raznolike zmožnosti. Ker sta nam potrebni strpnost in odprtost do tujega in drugačnega, ker se želimo otresati pritiskov, podrejenosti, manipulacij. Ker moramo in želimo kot posamezniki in kot skupnosti v vsem iskati

sebe in svojo pot.

Ta čas pretresov nam kaže protislovnost podobe. Ostajajo marsikateri stare podrejenosti, zarisujejo se tudi nove. Vendar nam ta čas odpira tudi nove možnosti, da se iz klešč asimilacijskih pritiskov in nadvlad izvijemo in stopimo po poti integracije, na kateri se bomo vsebolj srečevali z drugimi, a bomo sebi in drugim omogočali, da bi zaživel kot individualni, subjektivni, polne osebe.

Pred takimi preizkušnjami ne stojijo le nacionalne, verske ali druge manjšine, v takem precepu se znajedejo tudi posamezniki, ženske, celi narodi in kulture. Kako te potrebe vgrajevati v same temelje šole in kako jih pretvarjati v vsakdanje šolsko življenje - predvsem v tem vidim pomen in smisel učiteljevega poklica v teh krčevitih začetkih nove dobe.

V ta novi čas se seveda ne moremo prebijati le z osebnimi napor ali s sprotnimi improviziranimi rešitvami. Tudi v manjšinski šoli potrebujemo predvsem drugače zasnovane in čvrstše pogoje: zlasti materialno, kulturno in upravno možnost dogovarjanja in odločanja ter pogumnejše srečevanje in soočanje s svojim bližnjim okoljem in z drugimi. Čeprav tudi vemo, da ni šola tisti primarni prostor, v katerem se oblikujejo temeljni zgodovinski procesi.

MARTA IVASIČ

Nova oblika organiziranosti slovenske prisotnosti v DSL

Nadaljevanje s 1. strani

stale pravzaprav le zapis, na katerega smo se mi sklicevali, ko so naše pravice doživljale omejevanje v praksi. To je seveda potem odvisno od ravnanja posamezne države.

Upati je, da tokrat ne bo tako. Zato pa so seveda nujni notranji ukrepi posameznih držav in njihovih institucij. Ne zagovarjamo stališča vse ali nič. Odklanjamo pa ukrepe, ki bi uvajali direktno diskriminacijo znotraj manjšine ali ki bi z logiko getizacije ustvarjali razmere za novo mednarodno konfliktnost. V tem smislu je treba zato nujno spremeniti t.i. Maccanicov osnutek.

Kot manjšine, ponavljam, pozdravljamo vse, kar nam je lahko v pomoč, tudi seveda mednarodne akte, kakršni bi bil tristranski dogovor, ki pa mora seveda premostiti Maccanicov osnutek.

Morda je prav, da rečemo že nekaj v zvezi z recipročnostjo. Prepričan sem, namreč, da kot manjšinska skupnost ne moremo seči po recipročnosti kot sredstvu. Možnost in včasih nujna uporabljati recipročnost kot sredstvo spada v suverenost posameznih držav in v urejanje njih mednarodnih odnosov. Ampak navadno, po izkušnji, je recipročnost za manjšine v glavnem negativen pojem, ker izvaja logiko "ne dam, ker mi si dal ti" ali "dam samo, kolikor si dal ti...". Razen seveda, če ne bi šlo za pozitivno recipročnost. To poudarjam tudi zaradi tega, ker imam v mislih npr. poskuse, politične narave seveda, načrtovanja stabilnosti meje med Italijo in republikami dosedanje Jugoslavije in možne poskuse instrumentalizacije manjšin ...

S tem v zvezi velja reči nekaj besed glede družbeno političnega predstavništva manjšin oziroma glede potreb, načinov in sposobnosti, da si vsaka manjšina izbere verodostojnostno predstavništvo, s katerim bo sama uveljavljala status samostojnega osebk.

To zastopstvo bi moralo biti tako, da bo zvesto odražalo pluralistično

no družbeno-politično realnost manjšine in razmerja v njej: to daje zastopstvu moč in politično učinkovitost.

Italijani v Istri so to uredili z demokratičnimi volitvami in danes ne more nihče odrekati zastopstva Italijanski Uniji. Vem, da to vprašanje še izpopolnjujejo tudi glede na nove razmere. Vemo tudi, da so pri nas izkušnje, tradicija in razmere drugačne in da bi morali iskati zaenkrat drugačne rešitve. Kajti moramo vsekakor ugotoviti, da je enotna delegacija tudi zaradi svoje "narave" neučinkovita in premalo politično obvezujoča že za same njene posamezne politične komponente, stranke in organizacije (SKGZ, SSO, DSL, PSI in GKO).

Zato je po našem vredno razmisliti o tem med komponentami. Naš predlog se navezuje na slovenske izvoljene v javne ustanove, ki bi krili politično realnost manjšine, ter na organizacije civilne družbe, to je SKGZ in katoliške SSO. Če nam je res do uveljavitve samostojnosti manjšine, potem se moramo kot komponente o tem dogovoriti. Sicer bo vedno prisotna in prevladujoča težnja, da se predvsem strankarski interesi uveljavljajo tudi z izkoriščanjem skupnih vprašanj manjšine kot take.

NACIONALISTIČNO PROTISLOVENSKO VZDUŠJE

Na začetku sem rekel, da se že dolga desetletja (morda vso povojno dobo - če izvzamemo bolj pozitivno obdobje levega-centra do sredine sedemdesetih let) položaj za Slovence v Trstu in deželi ni bistveno spremenil, niti ne v pravni ravni. Nekaj dosežkov je v tem dolgem razdobju sicer bilo, a vendar šibka stvar glede na čas, ki je minil in glede na potrebe. Recimo, da smo prav letos dobili od države triletno finansiranje kulturnih dejavnosti, kar je pozitivno. A že z zadevnim izvršilnim normativom, ki ga je izdala dežela, je dobila stvar restriktivno tolma-

čenje, ker se je dežela razbremenila svojih pristojnosti za slovensko manjšino.

V resnici pa smo nasploh kot manjšina prisiljeni v defenzivo, saj izgublamo teren in suverenost tudi v zgodovinsko slovenskih občinah.

A to, kar je najbolj zaskrbljujoče, je, da se ob odsotnosti rezultatov ponovno obnavlja predvsem v Trstu desničarsko, nacionalistično protislovensko vzdušje. Desnica in LpT spet diktirata tempo in pogojujeta politična zadržanja v prvi vrsti KD, PSI in manjšinskih laičnih strank. Obnašanje teh strank ob izdelavi občinskih in pokrajinskih statutih ter ob drugih prilikah, je sintomatično.

Tudi vprašanje fojb se po relativno daljšem zatišju spet skuša uporabiti instrumentalno v politične namene.

Če temu prištejemo še mazanje spomenikov NOB in manifestacije na trgu, imamo staro, iz preteklosti poznano sliko.

Očitno se je užel, kdor je mislil, da bo nov odnos do Republike Slovenije in njenih prizadevanj za neodvisnot s strani tukajšnjih oblasti in oblastvenih strank - v prvi vrsti KD - oznanil tudi nov odnos do slovenske narodne skupnosti in sožitja.

Neznosno je sploh to, da nihče razen levičarskih strank in organizacij ni smatral za potrebno jasno in glasno obsoditi to gonjo ter se od nje ograditi in jo tako izolirati. Ne vem, dokod bo to šlo tokrat: vem, da je tudi in predvsem od političnih strank in institucij odvisno, kdaj se bo to ustavilo. Upati je, da se ne bo obisk Predsednika Republike na fojbo in Rižarno podvrnil tem špekulacijam.

Kar se nas tiče je prav poudariti, da si glede preteklosti oziroma odporniškega gibanja in NOB-ja prevzemamo vse odgovornosti - s ponosom za herojske osvobodilne zasluge izpod nacifašizma in za vzpostavitev temeljev demokracije ter istočasno z avtokritično odprtostjo za storjene napake.

Ne moremo pa in ne bomo dopu-

ščali nobenih vseprečnih napadov na NOB in odporništvu ter poskusov pretvarjanja zgodovine! Ne smemo dopustiti - skratka - da se razmere vrnejo v preteklost!

ZA ENOTNOST NA LEVICI

Mislim, da moramo s tem ključem ocenjevati tudi sedanje dogodke v tržaškem občinskem svetu in sporno zadržanje DSL, ne ob vsebini statuta, a ob zaključnem glasovanju.

Moram reči, da se je naša svetovalska skupina odločala med tem, če naj obvelja načrt MSI in LpT za predčasne volitve z nacionalno protislovensko volilno kampanijo v znaku italijanske.

Istre, fojb itd. ali naj naša skupina pomaga to preprečiti tako, da s svojim glasom pomaga odobriti statut, ki seveda tega ni bil vreden, ker za Slovence ne prinaša nič novega.

Večina tovarišev se je odločila za to, da se preprečijo predčasne volitve, ki jih hoče desnica, ker je prepričana, da se bo na njih okrepila.

To bi pomenilo seveda za Slovence še poslabšan položaj: močnejša LPT in MSI. To bi pomenilo torej še utrditi položaj, ki ga karakterizira oblast KD in PSI, oblast, ki jo pogojuje LpT. Ta trajnost oblasti KD, v kateri je sam PSI ujetnik, je gotovo kriva, da se tudi za Slovence in sožitje pri nas nič ne spremeni. Zato mora biti v naši strategiji tudi v Trstu cilj, da spodmaknemo to središčno vlogo KD (in LpT) oz; da razbijemo to formulo oblasti, ki traja že desetletja.

Zato mora naprej iskanje sodelovanja na levisi - vseh levičarskih sil jasno tudi GKO in seveda - socialistov. Težiti moramo za tem, da se bo PSI odtrgal vplivu Lpt in od naveze s KD. Seveda, na osnovi naprednih vrednot in programov levice in brez nikakršnega prizanašanja za spogledovanje in zaverzništvo z LpT.

Ampak to moramo zasledovati jasno, ne da bi se odrekli našim programom, vrednotam in načelom (to je smislu našega političnega

obstoja) - ampak tudi zato, ker ne moremo sprejeti vloge opozicije za vse večne čase in dejstva, da se za nas ne bo nikoli nič spremenilo. V zvezi s tem potrebujemo drugačno zadržanje PSI, in gotovo ne potrebujemo lekcije SSK, ki je že več let v koalicijah s KD. Gotovo ne potrebujemo te lekcije v zvezi z občinskimi statuti.

Kajti prvi odstop od načelnosti v zvezi s Slovenci je storila prav SSK v Devinu Nabrežini glede občinskega tajnika, da bi rešila koalicijsko zadržanje KD in PSI. V DN, kjer je svojo nedoslednost že dokazala, ko je zbirala na volitvah glasove za slovenskega župana, in takoj potem volila italijanskega župana!

A še bo čas za polemiko. Za manjšine ne morejo veljati drugo kot načela demokracije. Varstvo manjšin in jamstva za uživanje pravic, to je vsekakor stvar stopnje demokratične ureditve države. Ta kriterij ohranja vso državo veljavo in kdorkoli bi privilegiral danes drugačna merila, bi pristal na vnaprejšnje omejevanje.

MANJŠINE KOT SUBJEKTI

Manjšinam mora biti med drugim priznana, da so subjekti, da so celote s svojimi posebnimi interesi in potrebami, ki jih ločujejo ali razlikujejo tudi od matičnega naroda oz. države. Eno je namreč skupni narodni kulturni prostor, drugo pa so družbeno politični prostori, ki so različni!

Mislim, da mora biti ta samostojnost priznana od vseh strani: tako od držav "gostiteljic" kot od matic. V prvi vrsti pravica, da si manjšini samostojno izbirata svojo politiko brez kakršnegakoli zunanega pogojevanja ali obremenjevanja. Prav je zato, da si manjšini prizadevata za priznanje znotraj držav, kjer živita, za priznanje prisotnosti in pravic in za priznanje, da so osebk, ki ne morejo bitnikomur na razpolago!

Zato je koristno, da Slovenci iz FJK in Italijani iz Istre tudi skupaj obravnavajo skupna ali sorodna vprašanja in da v ta namen manjšini uresničujeta tudi skupne pobude.

MILOŠ BUDIN